

JACEK PYŻALSKI***Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowanie młodzieży***

KRAKÓW, OFICyna WYDAWNICZA IMPULS, 2012

Współczesny człowiek coraz częściej wydaje się niezadowolony z ról świata rzeczywistego i podejmuje próby kreowania samego siebie w świecie wirtualnym, w którym nie musi ponosić odpowiedzialności za swoje zachowania i czyny, a może otrzymać natychmiastową gratyfikację”.

Nowe media. Mimo że są one bardzo młodym środkiem przekazu, to już znacząco wpływają na świat społeczny. Wokół mediów rodzi się wiele kontrowersji. Dużo mówi się zarówno o zagrożeniach, jakie ze sobą niosą nowe technologie, jak i o szansach, które one dają. Część opinii nacechowana jest sceptycyzmem. W świetle różnych, nagłaśnianych przez prasę, wydarzeń trudno patrzeć na nowe media ze spokojem.

W ostatnim czasie miałam możliwość zapoznania się z książką Jacka Pyżalskiego, eksperta w zakresie edukacji medialnej, którego zainteresowania badawcze wiążą się między innymi z zagadnieniami agresji elektronicznej nowych mediów oraz cyberprzemocą wśród młodzieży. W swojej publikacji zatytułowanej *Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowanie młodzieży* autor podchodzi do przedstawianego zagadnienia w sposób możliwie najbardziej obiektywny. Nie wyolbrzymia ani zagrożeń, ani szans, które niosą ze sobą nowe media.

Pyżalski początkowo przedstawia podłoże teoretyczne, dokonując przeglądu różnych teorii oraz przywołując rozmaite badania. Mimo że takie zdarzenia, jak: samobójstwa, depresje, autoagresja czy też agresja rówieśnicza pojawiają się dość często w mediach w zestawieniu z agresją elektroniczną, autor wygłasza w książce opinie dalekie od obiegowych. Nie wyciąga też wniosków na podstawie pojedynczych przypadków, nie przesądza, nie ocenia, nie ulega stereotypom. Swoje zdanie opiera na wynikach badań. Szerokie i innowacyjne na gruncie polskim badania własne autora omawianej publikacji udzielają odpowiedzi na nurtujące opinię publiczną pytania i mogą wskazywać kierunek działalności profilaktycznej w pracy z młodzieżą.

Autor *Agresji elektronicznej...* sprawnie wprowadza czytelnika w świat nowych mediów oraz szczegółowo charakteryzuje komunikację odbywającą się za pośrednictwem komputera. Pyżalski dzieli społeczeństwo na cyfrowych imigrantów, czyli osoby, które zaczęły mieć do czynienia z nowymi mediami dopiero na jakimś etapie swojego życia, oraz na cyfrowych tubylców, od

początku mających styczność z tymi środkami przekazu – niejako przez nie wychowywanych. Przedstawiciele pierwszej grupy dzielą świat na realny i wirtualny. W drugiej grupie ten podział zdaje się już nie występować. Rzeczy oraz zdarzenia mające miejsce w sieci są dla młodzieży tak samo realne i ważne jak te, które dzieją się w świecie rzeczywistym. Nierzadko zachowania występujące online mają swój początek w świecie offline, i odwrotnie. Dotyczy to przemocy, ale też budowania więzi międzyludzkich.

Porównanie świata wirtualnego z rzeczywistym i ukazanie zanikających pomiędzy nimi różnic obrazuje duży wpływ, jaki internet ma na rozwój i socjalizację młodzieży. Autor książki uważa, że nowe media oddziałują na młodzież zarówno w sposób pozytywny, jak i negatywny. Dobrze wykorzystane służą do odbierania i tworzenia treści, wsparcia społecznego, budowania tożsamości, rozwijają kreatywne myślenie, ułatwiają dostęp do informacji, a także wspierają edukację. Z drugiej strony, prezentują treści agresywne, pornograficzne, niezgodne z powszechnie przyjętymi wartościami (na przykład postawy rasistowskie). Umożliwiają publikację radykalnych poglądów, które miałyby małą szansę na emisję w tradycyjnych środkach przekazu. Media elektroniczne pozwalają bowiem na agresję, wiktymizację czy komunikację z osobami, które prezentują ryzykowne wzorce światopoglądowe (na przykład gloryfikujące przemoc bądź ksenofobię). Pyżalski wspomina w swojej książce także o elektronicznej agresji uprzedzeniowej. Jej celem nie jest konkretna osoba, lecz cała grupa, na przykład naród. Realnie jednak ofiarą staje się każda poszczególna jednostka, która czuje się członkiem tej konkretnej zbiorowości.

Wprowadzenie czytelnika w zagadnienia cyberprzemocy i agresji elektronicznej Pyżalski zaczyna od zdefiniowania tradycyjnych pojęć agresji i przemocy. Następnie pojęcia te poszerza o cechy właściwe dla środowiska internetowego. We wszystkich tych zjawiskach możemy zaobserwować podobne mechanizmy.

Charakteryzując cyberprzemoc, autor publikacji wskazuje na permanentną dostępność ofiary, która nie ma się gdzie schować: atak może zdarzyć się także w miejscu, które kojarzy się z bezpieczeństwem – we własnym domu. Inną cechą przemocy internetowej jest, według Pyżalskiego, anonimowość, która może sprzyjać *rozhamowaniu*. Pojęcie to oznacza zachowania, których osoby nie podjęłyby się w czasie rozmowy twarzą w twarz. Przykładem może być wyrażanie opinii sprzecznych z poglądami innych, szukanie treści nieakceptowanych społecznie, jak i nadmierne ujawnianie informacji o sobie. Na uwagę zasługują również takie cechy, jak niejawność komunikacji (na przykład dorośli nie wiedzą o treści komunikatów), nieograniczona publiczność i *efekt kabiny pilota* – agresor sprzed swojego monitora nie widzi cierpienia ofiary, przez co może pozwolić sobie na więcej niż przy okazji bezpośredniego kontaktu. Dodatkowo materiał w sieci cechuje się łatwą dostępnością, trwałością i możliwością kopiowania. Wynika z tego, że informacja raz wrzucona do sieci żyje niezależnie od pamięci świadków i może się rozchodzić niczym wirus. Usunięcie jej przez jedną osobę nie powstrzyma rozprzestrzeniania się informacji dalej.

Istotną część *Agresji elektronicznej...* stanowią odniesienia praktyczne. Wiele innych książ-

żek skupia się jedynie na teoretycznym przedstawieniu badań. Pyżalski wychodzi poza ten obszar. Wskazuje on, na co i w jaki sposób powinno się zwrócić uwagę, prowadząc działania profilaktyczne. Ciekawym i ważnym elementem tej książki jest również wielokrotne zestawianie poglądów młodzieży na temat danego zagadnienia z poglądami nauczycieli (na przykład istoty agresji elektronicznej czy też jej wpływu na młodych ludzi w porównaniu z tradycyjnie pojmowaną agresją).

Swoją szeroką wiedzę na temat cyberprzemocy autor *Agresji elektronicznej...* łączy z umiejętnością przekazania istotnych treści w sposób przystępny i zrozumiały. Pyżalski przybliży czytelnikowi wiele pozornie skomplikowanych zjawisk oraz tłumaczy je w sposób bardzo klarowny. Dlatego po omawianą tu pozycję może sięgnąć zarówno osoba ze środowisk akademickich, jak i każdy, kto pracuje z młodzieżą i chciałby zapoznać się z tematyką przemocy internetowej. Także w kontekście corocznych wydarzeń mających miejsce 11 listopada w Warszawie, jak i wielu innych przejawów nacjonalizmu i ksenofobii, zwróciłabym szczególną uwagę czytelników książki Pyżalskiego na cechy charakterystyczne nowych mediów, które umożliwiają propagowanie treści o charakterze przemocowym.

MAGDALENA DIETRICH